

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ХНАУ ім. В.В. Докучаєва

«4» серпня 2016 р. № 399

Положення
про організацію самостійної та індивідуально-консультативної
роботи у Харківському національному аграрному університеті
ім. В.В. Докучаєва

Харків – 2016

Загальні положення

1. Вирішення завдань реформування вищої освіти відповідно до сучасних світових вимог та підготовка кваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до компетентної, відповідальної та ефективної діяльності за своєю спеціальністю на рівні світових стандартів неможливі без підвищення ролі самостійної роботи здобувачів над навчальним матеріалом, посилення значущості науково-педагогічних працівників у розвитку навичок самостійної роботи, стимулюванні професійного зростання здобувачів та виховання їх творчої активності.

2. **Мета** цього положення – визначити основні засади організації і контролю самостійної роботи здобувачів (далі – СРЗ) та проведення індивідуально-консультативної (контактної) роботи викладачів зі здобувачами.

3. **Завдання Положення полягає у такому:**

- створити передумови для впровадження єдиного підходу викладачів до організації СРС та індивідуально-консультативної **форми навчання**;

- створити організаційно-методичні засади для розвитку у здобувачів мотивації до навчання, формування навичок самостійної навчальної, науково-дослідної та практичної роботи, професійно значущих якостей, знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, розвитку та поглиблення наукових і практичних інтересів до майбутньої професійної діяльності;

- забезпечити умови для гармонійного творчого розвитку особистості здобувача в умовах індивідуалізації освітнього процесу.

4. Вихідні складові цього положення відповідають вимогам чинних нормативних документів Міністерства освіти і науки України, що визначають організаційно-правові засади організації освітнього процесу в університеті.

I. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ

1.1. Загальні засади

1. **Самостійна робота здобувача** – це форма організації освітнього процесу, яка передбачає виконання завдань здобувачем під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

СРЗ є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи.

2. СРЗ є важливою складовою освітнього процесу, що впливає на глибину та стійкість набутих знань і умінь, які допомагають творчо застосовувати їх у майбутній професійній діяльності.

3. **Метою СРЗ** є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування у здобувачів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця вищої кваліфікації.

У ході самостійної роботи здобувач має перетворитися в активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

4. **Навчальний час**, відведений для самостійної роботи здобувача, визначається навчальним планом і становить не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи здобувачів визначається робочим навчальним планом з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми.

5. **Поточне оцінювання** самостійної роботи студентів здійснюється відповідно до Положення оцінювання знань здобувачів ХНАУ ім. В.В.Докучаєва з урахуванням вимог Болонської декларації за такими об'єктами поточного контролю:

- **для освітнього рівня бакалавра:**

- а) систематичність і активність роботи на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях;

- б) виконання курсових робіт (проектів) та завдань для самостійного опрацювання;

- в) виконання модульних (контрольних) завдань;

- г) участь у роботі наукових студентських гуртків, у конференціях.

- **для освітнього рівня магістра:**

- а) перевірка теоретичних знань;

- б) перевірка виконання індивідуальних практичних завдань.

- в) участь у роботі наукових студентських гуртків, у конференціях.

1.2. Види самостійної роботи здобувачів

1. З урахуванням змісту, мети і завдань, що вирішуються в процесі виконання різних форм СРЗ, можна виділити чотири основні види самостійної роботи:

I вид – самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять;

II вид – пошуково-аналітична робота;

III вид – наукова робота;

IV вид – стажування на підприємствах та в організаціях, виробнича практика або практичні тренінги.

1.3. Форми самостійної роботи здобувачів

1. **Самостійна робота** над навчальною дисципліною (курсом) для здобувачів може включати різні форми, які визначаються робочою навчальною програмою, залежно від мети, завдань та змісту навчального курсу, зокрема:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;

- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;

- переклад іноземних текстів установлених обсягів;
- виконання домашніх завдань;
- підготовка до семінарських, практичних (лабораторних) занять;
- підготовка до контрольних робіт і інших форм поточного контролю;
- вирішення і письмове оформлення задач, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру;
- систематика вивченого матеріалу курсу перед написанням модульних контрольних робіт та іспитом;
- відпрацювання тренінгових програм (завдань) з навчальних дисциплін;
- аналіз конкретної виробничої ситуації та підготовка аналітичної записки;
- підготовка до лабораторно-практичних занять з навчальної дисципліни з використанням програмного забезпечення, методичної літератури тощо;
- виконання індивідуальних завдань (написання реферату за заданою проблематикою; підготовка критичного есе на статті зарубіжних і вітчизняних авторів з визначеної тематики; підготовка доповіді на засідання наукових гуртків; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою курсу; аналітичний розгляд наукової публікації; написання курсової роботи (проекту); написання дипломної роботи тощо) і т. ін.

1.1. **Індивідуальні завдання** є однією з форм самостійної роботи здобувачів, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів, має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі здобувають у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

1.1.1. **До індивідуальних завдань належать:** написання рефератів, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів з публікацій з тих чи інших проблем, власних досліджень під час підготовки до олімпіад, конференцій тощо. Складовою індивідуальних завдань є підготовка курсових і дипломних робіт, яка здійснюється відповідно до робочого навчального плану та існуючих вимог галузевих стандартів щодо їх змісту.

1.1.2. Індивідуальні завдання здобувачі виконують самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконує окремо кожен здобувач. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька здобувачів (у тому числі здобувачі, які навчаються на різних факультетах і спеціальностях).

Можливі форми практичної реалізації СРЗ, а також форми контролю та звітності подані у табл. 1.

1.4. Організація самостійної роботи здобувачів

1. Перелік завдань для СРЗ, обов'язкових для виконання та за вибором здобувачів, форми її організації та звітності, терміни виконання та кількість балів, які можна отримати за виконання завдань з СРЗ, визначаються кафедрою

під час розробки навчально-методичного комплексу дисципліни (розділ «Самостійна робота здобувачів») і включаються до **Карти самостійної роботи здобувачів** (див. зразок).

Таблиця 1

МОЖЛИВІ ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ЗВІТНОСТІ

Види та форми самостійної роботи здобувачів	Форми контролю та звітності
I. Підготовка до поточних аудиторних занять	
1.1. Вивчення обов'язкової та додаткової літератури, текстів лекцій тощо. 1.2. Виконання домашніх завдань. 1.3. Підготовка до семінарських (практичних, лабораторних) занять. 1.4. Підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю.	1.1. Активна участь у різних видах аудиторних занять. 1.2. Перевірка правильності виконання завдань. 1.3. Активна участь у семінарських (практичних, лабораторних) заняттях. 1.4. Написання контрольної роботи тощо.
II. Пошуково-аналітична робота	
2.1. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою курсу. 2.2. Написання реферату (есе) за заданою проблематикою. 2.3. Аналітичний розгляд наукової публікації. 2.4. Аналіз конкретної виробничої ситуації та підготовка аналітичної записки. 2.5. Практикум з навчальної дисципліни з використанням програмного забезпечення. 2.6. Виконання студентських науково-дослідних робіт. 2.6. Написання курсової роботи. 2.7. Написання дипломної роботи.	2.1. Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять або ІКР. 2.2. Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час аудиторних занять або ІКР. 2.3. Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР. 2.4. Розгляд підготовлених матеріалів, участь у діловій грі. 2.5. Перевірка правильності виконання завдань. 2.6. Захист курсової роботи (проекту). 2.7. Захист дипломної роботи (проекту).
III. Наукова робота	
3.1. Участь у наукових студентських гуртках, конференціях. 3.2. Підготовка наукових публікацій. 3.3. Виконання завдань у рамках дослідницьких тем (проектів) кафедри (факультету, ННІ).	3.1. Доповіді на наукових студентських конференціях, семінарах, гуртках. 3.2. Обговорення з викладачем підготовлених матеріалів, подача в друк. 3.3. Використання матеріалів у звіті з НДР.
IV. Стажування, виробнича практика або практичний тренінг	
4.1. Проходження практичного стажування на підприємстві, виробничої практики або участь у тренінгу.	Звітування за результатами стажування, виробничої практики або оцінювання участі у тренінгу.

2. **Карта самостійної роботи здобувачів (Карта СРЗ)** є основою організації СРЗ з кожної дисципліни і відображає перелік конкретних форм самостійної роботи, які необхідно виконати здобувачу відповідно до робочої навчальної програми дисципліни, планові терміни її складання та кількість балів, які можна отримати за виконання цих робіт.

3. Карта самостійної роботи здобувачів має бути обов'язковою складовою робочої навчальної програми дисципліни та «Методичних матеріалів щодо змісту та організації» самостійної роботи здобувачів, поточного і підсумкового контролю їх знань», що розміщуються на сайті університету.

4. Формуючи Карту самостійної роботи здобувачів, кафедра має чітко враховувати збалансованість СРЗ з іншими видами навчальної роботи, щоб не перевантажувати здобувача.

5. Здобувачі, що приступають до вивчення дисципліни, на перших заняттях повинні бути проінформовані викладачем про організацію самостійної роботи у цього курсу – обов'язкові та вибіркові завдання, терміни їх виконання, кількості балів за кожен вид робіт, час проведення консультацій, а також отримати докладну інформацію про розміщені на сайті університету «Методичні матеріали щодо змісту та організації самостійної роботи здобувачів, поточного і підсумкового контролю їх знань», до структури яких включена Карта самостійної роботи здобувачів.

6. Усі завдання самостійної роботи здобувачів з кожної дисципліни поділяються на обов'язкові та вибіркові.

6.1. До обов'язкових належать завдання, які всі здобувачі повинні виконати обов'язково під час опанування цієї дисципліни.

6.2. До вибірових належать альтернативні завдання, серед яких кожен здобувач може вибрати завдання на власний розсуд так, щоб набрати необхідну кількість балів.

7. До відома здобувачів має бути доведений такий порядок планування та організації самостійної роботи:

7.1. Після одержання інформації про всі форми організації самостійної роботи з дисципліни, обов'язкові і вибіркові завдання та максимальну кількість балів, які можна набрати за їх виконання, кожен здобувач роздруковує для себе Карту самостійної роботи здобувачів із «Методичних матеріалів щодо змісту та організації самостійної роботи здобувачів, поточного і підсумкового контролю їх знань», що розміщені на сайті університету, визначається щодо вибіркової складової своєї самостійної роботи, виконує обов'язкові і вибіркові завдання і відповідно до вказаних термінів звітує викладачу про їх виконання.

7.2. Оцінки (бали), одержані здобувачами за виконання різних видів самостійної роботи, проставляються викладачем в Журналі обліку поточної успішності здобувачів.

7.3. Підсумкова кількість балів, набрана здобувачами за виконання різних видів самостійної роботи, виставляється у відомість обліку успішності в графі «Кількість балів за результатами ПМК».

8. Поточні консультації здобувачів з питань виконання завдань СРЗ, а також підбиття підсумків з деяких видів виконаних робіт здійснюються під час планових занять з індивідуально-консультаційної роботи.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА

з дисципліни _____

для здобувачів спеціальності _____

	Планові терміни виконання	Форми контролю за звітністю	Максимальна кількість балів
Денна форма навчання			
-й семестр			
I. Обов'язкові			
1.1.			
1.2.			
.....тощо			
Разом балів за обов'язкові види СРЗ			
II. Вибіркові			
2.1.			
2.2.			
.....тощо			
Разом балів за вибіркові види СРЗ			
Всього балів за СРЗ у __ семестрі			
Заочна форма навчання			
-й курс			
I. Обов'язкові			
1.2.			
1.2.			
.....тощо			
Разом балів за обов'язкові види СРЗ			
II. Вибіркові			
2.1.			
2.2.			
.....тощо			
Разом балів за вибіркові види СРЗ			
Всього балів за СРЗ на __ курсі			

II. ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА**2.1. Загальні засади**

1. **Індивідуально-консультативна робота (ІКР)** – це форма організації навчальної роботи викладача з здобувачами, яка здійснюється шляхом створення необхідних умов для виявлення і розвитку індивідуальних особливостей здобувача на основі особистісно-діяльнісного підходу.

2. ІКР проводиться для посилення мотивації здобувачів до пізнавальної діяльності і її певного спрямування.

3. Основним завданням ІКР викладача з здобувачами є розвиток активної пізнавальної діяльності кожного студента з максимальною індивідуалізацією та урахуванням його психофізичних особливостей і академічної успішності, що сприятиме становленню особистості майбутнього фахівця.

4. Провідним напрямком в індивідуалізації освіти є диференціація допомоги в навчанні, яка полягає не в спрощенні завдань для менш підготовлених здобувачів, а в обсягах і характері допомоги викладача. Тобто для менш підготовлених здобувачів необхідні більш детальні роз'яснення та рекомендації щодо виконання необхідних завдань, більш ретельний контроль їхньої роботи тощо. Що стосується більш підготовлених здобувачів, їх роботу слід спрямувати на створення умов для поглиблення їх знань та розвитку творчих здібностей.

5. **Навчальний час**, відведений для ІКР викладача зі здобувачами, визначається навчальним планом і становить до **10% загального обсягу навчального часу - бакалавр, до 20%- магістр** на академічну групу.

2.2. Види індивідуально-консультативної роботи

1. Види індивідуально-консультативної роботи (ІКР) можна виділити на основі її місця в процесі навчання і характеру навчальної діяльності здобувача:

- за завданнями освітнього процесу: мотивувальний, навчальний, контрольний;
- за характером навчальної діяльності здобувачів: репродуктивний, продуктивний, творчий.

2.3. Форми індивідуально-консультативної роботи

1. Індивідуально-консультативна робота (ІКР), як правило, проводиться у вигляді індивідуальних занять і консультацій.

2. **Індивідуальні заняття** проводяться з здобувачами для підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей.

Індивідуальні заняття можуть проводитися у формі діалогу з різних навчальних проблем; евристичної бесіди; тренінгу, перевірки виконання завдань з СРЗ, екскурсій, наукових гуртків тощо.

3. **Консультація** – це одна з форм організації освітнього процесу, що проводиться для отримання здобувачем відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та для пояснення певних теоретичних положень чи аспектів, їх практичного застосування.

Залежно від змісту і призначення виділяють такі **види консультацій**:

- тематичні – проводяться з певних тем курсу або з найбільш складних питань програмного матеріалу;
- цільові – використовуються перед проведенням модуля або іншого виду поточного чи підсумкового контролю;
- активні консультації – консультації з використанням активних методів навчання (наприклад, у формі прес-конференції);
- консультації із самостійної роботи – проводяться під час підведення підсумків СРЗ, у процесі роботи здобувачів над курсовими та дипломними проектами тощо.

4. Конкретні види та форми організації індивідуально-консультативної роботи визначаються кафедрою під час розробки робочої навчальної програми дисципліни розділу «Індивідуально-консультативна робота» і включаються до графіка проведення індивідуально-консультативної роботи.

2.4. Організація індивідуально-консультативної роботи

1. Індивідуально-консультативна робота викладача з здобувачами здійснюється відповідно до графіка (табл. 2), складеного кафедрою, в якому визначено форми індивідуально-консультативної роботи (індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо), а також час проведення занять та аудиторія, які узгоджуються з навчальним відділом.

2. Графік проведення індивідуально-консультативної роботи з кожної дисципліни доводиться до відома здобувачів на початку вивчення дисципліни.

Таблиця 2

ГРАФІК ПРОВЕДЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ РОБОТИ (ІКР) З ДИСЦИПЛІНИ

« _____ » на _____ семестр _____ н.р.
 (назва дисципліни) (семестр) (навчальний рік)

№ з/п	Форми індивідуально-консультативної роботи	Навчальні тижні, дата, час, місце проведення ІКР								Кількість годин
		I	II	III	IV	V	VI	...	XVIII	
Денна форма навчання										
1	Індивідуальні заняття									4
2	Консультації									10
3	Перевірка виконання завдань СРЗ									6
Разом										20
Заочна форма навчання										
1	Індивідуальні заняття									4
2	Консультації									10
3	Перевірка виконання завдань СРЗ									6
Разом										20

Положення розглянуто та затверджено рішенням вченої ради ХНАУ ім. В.В. Докучаєва від «___» _____ 2016 р. протокол № ___